

Regionalny Program Operacyjny 2014-2020 woj. łódzkiego Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych

Patrycja Romaniuk, Łódź, 27.06.2014

Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach SZWAJCARSKIEGO PROGRAMU
WSPÓŁPRACY Z NOWYMI KRAJAMI CZŁONKOWSKIMI UNII EUROPEJSKIEJ

Zrównoważony rozwój (1)

Zrównoważony rozwój województwa łódzkiego wymaga:

- wprowadzenia do wszystkich osi priorytetowych Programu **określonych typów projektów** tj. zawierających rozwiązania zapobiegające utracie różnorodności biologicznej i przeciwdziałające zmianom klimatu, adaptacyjne do tych zmian oraz inne prośrodowiskowe, ekoinnowacyjne rozwiązania, zawierające elementy edukacji ekologicznej
- wprowadzenia **kryteriów zrównoważonego rozwoju**, kryteriów promujących rozwiązania prośrodowiskowe oraz kryteriów społecznej odpowiedzialności biznesu jako kryteriów wyboru projektów **we wszystkich osiach priorytetowych i działaniach**

Zrównoważony rozwój (2)

- wprowadzenia dla wszystkich typów projektów kryteriów formalnych (dopuszczających) związanych z efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, w tym kryteriów związanych z efektywnością energetyczną
- zaplanowania adekwatnych do wyzwań środowiskowych alokacji środków na poszczególne osie priorytetowe, działania, typy projektów i kategorie interwencji funduszy UE, przy czym stabilność alokacji musi być zagwarantowana (zmiany jedynie w wyjątkowych przypadkach)

Zrównoważony rozwój (3)

- zaprojektowania wskaźników produktu i rezultatu, w tym rezultatu strategicznego mierzących faktyczne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności biznesu na poziomie wszystkich osi priorytetowych, działań i poszczególnych przedsięwzięć
- zbilansowania Programu i poszczególnych jego osi priorytetowych tak, by były co najmniej neutralne dla klimatu i różnorodności biologicznej. RPO Wł musi wychodzić naprzeciw nie tylko globalnemu wyzwaniu środowiskowemu, jakim są zmiany klimatu, ale i problemowi utraty różnorodności biologicznej, w stopniu zdecydowanie większym niż w obecnej perspektywie finansowej

System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu (1)

- **konieczność ograniczenia projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym**, co do ilości projektów i alokacji środków
- **tryb pozakonkursowy** powinien mieć zastosowanie jedynie w przypadku **inwestycji celu publicznego**, mających rzeczywisty charakter strategiczny czy systemowy dla całego regionu spełniające wszystkie kryteria formalne (dostępu) i merytoryczne, w tym kryteria zrównoważonego rozwoju, promujące rozwiązania prośrodowiskowe oraz społeczną odpowiedzialność biznesu.

System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu (2)

- **ograniczenie do strategicznego minimum stosowania trybu pozakonkursowego** - szczególnie istotne dla przejrzystości procesu wyboru beneficjentów. Powinny być one przedmiotem konsultacji społecznych, w ramach których upublicznia się również oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć

System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu (3)

- stosowania oceny wniosków w oparciu o merytoryczne kryteria, przy jednoczesnym dostosowaniu zestawu kryteriów do celów poszczególnych działań i stosownych wyzwań środowiskowych oraz wyeliminowaniu kryteriów nakładających się oraz niepozwalających na ocenę zobiektywizowaną
- zobiektywizowania oceny wniosków poprzez rezygnację z oceny eksperckiej i uzależnienie punktacji przyznawanej w obrębie poszczególnych kryteriów od wartości odpowiednich wskaźników

System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu (4)

- wpisywanie się przedsięwzięć w zrównoważony rozwój regionu powinno być traktowane jako kryterium dopuszczające
- we wszystkich działaniach należy wprowadzić kryteria promujące prośrodowiskowe rozwiązania, w tym m.in. efektywność energetyczną, wykorzystanie OZE, efektywne korzystanie z zasobów, łagodzenie i adaptację do zmian klimatu

System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu (5)

- wprowadzenie mechanizmu weryfikacji informacji podawanych przez beneficjenta na potrzeby oceny wniosków
- mechanizm równomiernego i zgodnego z założeniami wydatkowania środków (ilość konkursów, czas od złożenia wniosku do podpisania umowy itp.) dla wszystkich działań we wszystkich osiach priorytetowych.
- przeanalizowanie przyczyny zbyt wolnego wdrażania lub braku wdrażania projektów/działań w kontekście poszczególnych osi priorytetowych czy kategorii interwencji funduszy UE musi być podstawą do instytucjonalnych działań interwencyjnych, w tym m.in. do zmiany kryteriów wyboru projektów lub/i katalogu beneficjentów, etc.

Monitorowanie i ewaluacja, wskaźniki oraz zmiany w RPO Wł (1)

- wszystkie informacje przekazywane Komitetowi Monitorującemu RPO Wł (KM) powinny być **publicznie dostępne**, a proces monitorowania i ewaluacji realnie otwarty na głos społeczeństwa
- rola partnerów społecznych i innych członków KM powinna być również wzmocniona **w ramach pomocy technicznej** poprzez niezbędne wsparcie organizacyjne (koszty delegacji na posiedzenia KM) i merytoryczne (koszty zasięgnięcia opinii u ekspertów zewnętrznych)

Monitorowanie i ewaluacja, wskaźniki oraz zmiany w RPO Wł (2)

- należy wprowadzić **mechanizm weryfikowania informacji podawanych przez beneficjenta** na potrzeby oceny wdrażania Programu (zwłaszcza przy określaniu wskaźników efektu). Jak napisano wcześniej
- **wskaźniki efektu** muszą mierzyć **zrównoważony rozwój województwa** oraz ściśle wiązać się z celami regionalnego programu operacyjnego
- ewentualna **rezygnacja** z założonych w RPO Wł wskaźników, czy zmiany ich wartości docelowych w zależności od zaawansowania wdrażania poszczególnych działań i osi jest **nieuzasadniona** – podważa bowiem ideę Programu, jako przemyślanej całości

Monitorowanie i ewaluacja, wskaźniki oraz zmiany w RPO Wł (3)

- każdorazowo zmianom w Programie towarzyszyć musi co najmniej **analiza skutków społecznych i środowiskowych**, a zmianom podejmowanym w wyniku przeglądu śródkresowego – strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
- **zmiany** te powinny być również **szeroko konsultowane**

Efektywność energetyczna i OZE (1)

Uwzględnienie lub/i nadanie właściwego znaczenia (poprzez odpowiednie wskaźniki efektu), również w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ i w kryteriach wyboru projektów:

- **głębokiej modernizacji energetycznej budynków** i modernizacji etapowej prowadzącej do głębokiej modernizacji energetycznej ograniczającej ubóstwo energetyczne
- **wprowadzania systemów zarządzania energią** (w tym *smart metering*), które wpływają nie tylko na optymalizację kosztów, ale na oszczędzanie energii przez użytkowników, a tym samym są elementem przejścia na gospodarkę niskoemisyjną przynoszącą wymierne efekty ekologiczne

Efektywność energetyczna i OZE (2)

- strategiom niskoemisyjnym, w tym ograniczaniu niskiej emisji, dofinansowania (a nie tylko promocji) **budownictwa energooszczędnego**: pasywnego, zeroenergetycznego i plus-energetycznego, w szczególności budownictwa ekologicznego i autonomicznego
- projekty modernizacji energetycznej powinny prowadzić do tzw. **głębokiej modernizacji energetycznej** („*deep retrofitting*”), związanej z wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności, która wykracza poza efektywność kosztową
- kryteria wyboru projektów powinny dawać **pierwszeństwo** **projektom zakładającym jak największą oszczędność energii**

Efektywność energetyczna i OZE (3)

- **wszystkie budynki publiczne powinny być budowane zgodnie ze standardem domu o niemal zerowym zużyciu energii.** Działania te, podobnie jak głęboka modernizacja energetyczna, będą istotnym wkładem do budowy wzorcowej roli administracji publicznej w realizacji polityki wzrostu efektywności energetycznej

Efektywność energetyczna i OZE (4)

Należy adekwatnie do założonych celów szczegółowych dostosować **wskaźniki realizacji celów** tj.:

- ustalić zmniejszenie średniego zapotrzebowania na energię o **minimum 30%** w obiektach w wyniku realizacji projektów modernizacyjnych
- **badać liczbę gospodarstw domowych**, w których zastosowano rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną prowadzącą do oszczędności energii wynoszącej co najmniej 30%
- **monitorować ilość zaoszczędzonej energii** (Mtoe) w wyniku realizacji ww. projektów

Efektywność energetyczna i OZE (5)

- dla projektów z zakresu modernizacji energetycznej **audyt energetyczny** przed i po inwestycji, wykonany przez uprawnionego audytora, musi być **obowiązkowym elementem projektu**, a jego koszt powinien być kosztem kwalifikowanym. Koszty kwalifikowane takich projektów powinny obejmować także informację/edukację skierowaną do użytkowników i osób odwiedzających budynki
- zmniejszeniu zużycia energii powinny służyć także **inwestycje w wymianę źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku**. W takich projektach każdorazowo powinno być promowane pozyskiwanie ciepła z lokalnych źródeł odnawialnych i ograniczanie współspalania

Efektywność energetyczna i OZE (6)

- należy zaplanować wsparcie dla prosumenckiej energetyki odnawialnej. W początkowym okresie, aby zainicjować inwestycje w mikroinstalacje i rozpocząć proces ich urynkowienia i spadku kosztów, niezbędne jest zniesienie barier administracyjnych i stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia oraz realizacja pilotażowych i pomostowych programów dotacji dla mikroinstalacji OZE oraz dla mikrosieci i systemów magazynowania energii
- wsparcie działań na rzecz zwiększania efektywności energetycznej i rozwoju przyjaznego środowiska OZE musi być dostępne dla jak najszerszego zbioru beneficjentów, w tym dla organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej

Ochrona różnorodności biologicznej

- działania z zakresu rzeczywistej ochrony różnorodności biologicznej regionu ograniczono w zasadzie do opracowywania planów zadań ochronnych dla parków krajobrazowych, budowy i modernizacji infrastruktury
- projekt Programu nie wspomina o planowanym wsparciu dla ochrony czynnej zasobów przyrodniczych województwa, kontynuując podejście z perspektywy finansowej 2007-2013
- organizacje pozarządowe apelują, by w latach 2014-2020 zabezpieczyć wdrażanie RPO WŁ w obszarze ochrony przyrody, starannie projektując warunki tego wdrażania w oparciu o rozpoznanie potrzeb i uwarunkowań organizacyjnych potencjalnych beneficjentów

Gospodarka wodno-ściekowa

- zaplanowanie wsparcia dla przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, na których zakładanie sieci kanalizacyjnych nie ma ekonomicznego lub/i technicznego uzasadnienia. Uwzględnienie i promowanie wsparcia w tym zakresie dla oczyszczalni ekologicznych
- rozszerzenie działań związanych z kanalizacją i oczyszczaniem ścieków o działania wychodzące naprzeciw problemowi zagospodarowania wód opadowych na terenach zurbanizowanych, gęsto zaludnionych lub/i ze znaczną ilością powierzchni nieprzepuszczalnych

Gospodarka wodno-ściekowa

- umożliwienie wsparcia w ramach RPO WŁ także dla **rozbudowy i modernizacji kanalizacji deszczowej**
- **rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków** mających przejąć wody opadowe, budowy zbiorników otwartych i zamkniętych magazynujących wody opadowe, działania na rzecz zmniejszania powierzchni nieprzepuszczalnych - nie tylko ważny element gospodarki ściekowej, ale i **adaptacji do zmian klimatu**

Gospodarka odpadami

- w typach przedsięwzięć uwzględnienie również: **wdrażania nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszania ilości odpadów** (włączając odzysk energii), zamykania i rekultywacji składowisk niespełniających wymagań ochrony środowiska, zagospodarowania osadów ściekowych
- **sposób oceny i wyboru projektów** w tym obszarze będzie miał podstawowe znaczenie dla zagwarantowania gospodarki zgodnej z hierarchią postępowania z odpadami

Zrównoważony transport

- elementem **każdej inwestycji drogowej** musi być wydzielenie/budowa bezpiecznych **ciągów pieszo-rowerowych**
- kryteria wyboru projektów powinny eliminować rozwiązania szkodliwe dla środowiska przyrodniczego i te nieuwzględniające niezbędnych rozwiązań adaptacyjnych do zmian klimatu oraz preferować przedsięwzięcia, których elementem jest zapewnienie i/lub poprawa spójności obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych (**zielona infrastruktura**)
- ograniczenie budowy **dróg lokalnych** do niezbędnego minimum i **rzeczywiste ich powiązanie** – poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów – z szerszymi koncepcjami związanymi ze **zrównoważoną mobilnością miejską**

Edukacja ekologiczna (1)

- edukacja ekologiczna rozumiana nie tylko jako promowanie treści, nauczanie, ale jako **zdobywanie kompetencji**, w tym zawodowych mogących wspierać rozwój rynku pracy, w tym w zakresie zielonych miejsc pracy. W ramach wszystkich osi priorytetowych należy dopuścić i promować projekty, których elementem jest szeroko rozumiana edukacja ekologiczna.
- realizacja zasady zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach wdrażania Programu nie będzie możliwa bez działań edukacyjnych i rozwijających kompetencje w aspekcie środowiskowym.

Edukacja ekologiczna (2)

- działania edukacyjne i promocyjne zaproponowane w RPO WŁ, głównie w osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA w priorytecie inwestycyjnym 6.1 i 6.4 w żaden sposób **nie wychodzą naprzeciw wymiernemu i horyzontalnemu wdrażaniu zrównoważonego rozwoju poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej** społeczeństwa, w tym beneficjentów i grupy docelowe poszczególnych działań.

Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju (1)

- Jednym z celów szczegółowych osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA jest poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu. Należy podkreślić, że przypisanie tego celu pewnemu wycinkowi jednej z licznych osi priorytetowych **nie odpowiada w adekwatny sposób** wyzwaniu (i jednemu z celów tematycznych funduszy UE), jakim jest **kompleksowa adaptacja do zmian klimatu**

Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju (2)

- obawy dotyczące ukierunkowania wsparcia na rozwiązania infrastrukturalne potwierdzać mogą zapisy Programu przewidujące poprawę w zakresie gospodarowania zasobami wodnym (poprzez m.in., budowę, przebudowę lub modernizację urządzeń do regulacji poziomu wód), zapobiegania powodziom (poprzez m.in. budowę urządzeń ochrony przeciwpowodziowej) oraz przyjęty wskaźnik rezultatu – pojemność obiektów małej retencji.
- wskaźnik taki nic nie mówi o przydatności obiektu w zarządzaniu ryzykiem wystąpienia powodzi – w tym celu należałoby używać pojęcia pojemności powodziowej

Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju (3)

- w ramach przedsięwzięć ochrony przeciwpowodziowej, dostosowania do zmian klimatu i łagodzenia ich skutków należy ograniczyć się, w oparciu o mierzalne i weryfikowalne kryteria, do **faktycznego zarządzania ryzykiem powodziowym** i ograniczania go, kładąc nacisk na **kompleksowe rozwiązania w skali zlewni**, a także **działania adaptacyjne w oparciu o funkcje ekosystemów na obszarach zagrożonych**, z uwzględnieniem przydatności stosowanych rozwiązań w okresie suszy

Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju (4)

- **wszystkie inwestycje infrastrukturalne** RPO WŁ, w tym transportowe, **powinny być odporne na zmiany klimatu**, zwłaszcza w kontekście wezbrań i zjawisk związanych z deszczami nawalnymi (poprzez odpowiednią lokalizację i zastosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych), i nie generowały ryzyka wystąpienia podtopień i wezbrań (ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych, wyposażenie w obiekty magazynujące wodę)

Organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie jako beneficjenci

- dostosować zasady finansowania projektów, w tym np. dotyczących ochrony różnorodności biologicznej, do możliwości podmiotów pozarządowych, m.in. poprzez:
 - stworzenie systemowych mechanizmów uzupełnienia wkładu własnego ze środków regionalnych (np. WFOŚiGW)
 - ograniczenie potrzeby przygotowania kosztownych studiów wykonalności
 - zapewnienie adekwatnych kosztów koordynacji oraz realnych możliwości finansowania zaliczkowego

Dziękujemy za uwagę

Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach SZWAJCARSKIEGO PROGRAMU
WSPÓŁPRACY Z NOWYMI KRAJAMI CZŁONKOWSKIMI UNII EUROPEJSKIEJ

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

